

Rozpoczyna się drugi etap konserwacji *Bitwy pod Grunwaldem*

Po zakończeniu etapu strukturalnych prac konserwatorsko-restauratorskich na podobrazie *Bitwy pod Grunwaldem* (1878) Jana Matejki, w Muzeum Narodowym w Warszawie rozpoczynają się prace na warstwie malarskiej obrazu.

Od ponad roku ikoniczne dzieło malarstwa polskiego poddawane jest pełnej i kompleksowej renowacji – drugiej tak gruntownej w historii tego obrazu. Zwieńczeniem etapu prac konserwatorskich prowadzonych na tzw. odwrociu i przygotowującym jednocześnie do prac na licu było odwrócenie płótna warstwą malarską do góry.

Nadrzędnym celem rozpoczynającego się obecnie etapu konserwacji *Bitwy* jest przywrócenie jej dawnego „blasku” i prawdziwego kolorytu, zmienionego wraz z upływem lat przez warstwy wtórnych, lekko zmętniałych werniksów. Jak podkreślają konserwatorzy MNW, wygląd warstwy malarskiej nie zmieni się w sposób zasadniczy, różnica będzie subtelna, ale kolory odzyskają głębię, wyrazistość i intensywność.

Podczas drugiego etapu konserwacji zostaną wykonane niezbędne badania fizykochemiczne identyfikujące spoiwa pierwotnie i wtórnie użyte w obrazie. Przystępując do prac na licu, usunięto bibułkę japońską, która od czerwca 2010 roku zabezpieczała i chroniła je przed najdrobniejszymi wykruszeniami. Rozpoczęto już usuwanie, pochodzących z kilku wcześniejszych konserwacji, wtórnych werniksów, retuszy oraz kitów wypełniających ubytki warstwy malarskiej. Na dalszym etapie w miejscu starych kitów pojawią się nowe, które ponownie zostaną wyretuszowane. Na koniec zostanie położony nowy werniks. Trwają prace nad wykonaniem nowego aluminiowego samonaprzężającego się krosna, które zapewni dziełu równomierny naciąg. Powstaje również projekt nowej ramy.

Konserwacja *Bitwy* była podyktowana złym stanem zachowania obrazu, wynikającym bezpośrednio z dramatycznych wydarzeń związanych z jego losami podczas II wojny światowej. Pomimo starań konserwatorów, aby zminimalizować szkody powstałe w wyniku drastycznie niekorzystnych warunków przechowywania obrazu w czasie wojny, uległ on procesom zaawansowanej destrukcji. Płócienne podobrazie częściowo przegniło i zbutwiało, zaś spoiwo warstwy malarskiej uległo znacznemu rozkładowi. Pierwsza kompleksowa konserwacja obrazu, przeprowadzona w latach 1945–1949 przez zespół prof. Bohdana Marconiego, polegała m.in. na dezynfekcji obiektu, wzmocnieniu podobrazia dublażem wykonanym w technice woskowo-żywicznej

oraz regeneracji i konsolidacji warstw malarskich. Pomimo ograniczeń materiałowych w tym okresie, konserwację tę należy zaliczyć do szczególnie udanych.

Widoczne pogorszenie stanu obrazu zauważono w 1999 roku, po jego ostatniej podróży do Wilna. Szansą na przeprowadzenie drugiej pełnej i gruntownej konserwacji stała się 600. rocznica bitwy pod Grunwaldem oraz plany wypożyczenia obrazu *Matejki* na wystawę do Berlina. Na etapie prac technicznych wymieniono wzmocnienia oryginalnego podobrazia pochodzące z powojennej konserwacji, czyli tzw. płótna dublażowego wraz ze zdegradowanym spoiwem – masą woskowo-żywiczną. W 2011 roku nowe wzmocnienie wykonano techniką opartą na spoiwach akrylowych; ten niestandardowy wybór podyktowany był m.in. większą niż w przypadku masy woskowo-żywiczej siłą klejenia, mniejszym ciężarem spoiwa łączącego oba płótna i jego dużo większą elastycznością. W tym konkretnym przypadku to rozwiązanie jest najlepsze. Wiązało się co prawda z wydłużeniem prac, gdyż wymagało całkowitego usunięcia poprzedniego spoiwa ze struktury płótna, ale jest najbardziej korzystne dla obrazu.

Innowacyjność trwającej obecnie konserwacji *Bitwy pod Grunwaldem* polega na równoległym prowadzeniu działań konserwatorsko-restauratorskich oraz programu badawczego. Duże rozmiary płótna (42 m²) wymogły konieczność przeprowadzenia konserwacji w miejscu, w którym obraz jest eksponowany, w specjalnie do tego celu zaadaptowanej Sali Matejkowskiej MNW. Podczas prac zastosowano najnowszą aparaturę do badań w promieniach podczerwonych. Zakończenie konserwacji obrazu *Matejki* odbędzie się w maju 2012 roku. Pokaz odrestaurowanego dzieła uświetni obchody Jubileuszu 150-lecia Muzeum Narodowego w Warszawie.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Mecenasem programu konserwacji obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* jest PKO Bank Polski. Prace konserwatorskie finansowane są ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.